

Bacheloroppgave

**Samarbeid om ukrainske flyktningers tillit til
barnevernet**

Daria Jermacane

Studium: Sosialt arbeid - barnevernspedagog

2023

HØGSKULEN
I VOLDA

Eigenerklæring

Denne oppgåva er mitt eige og sjølvstendige arbeid. Den gjer ikkje bruk av andre sitt arbeid utan at det er oppgitt, den gjer ikkje bruk av tekst frå eige arbeid utan at det er oppgitt, og kjelder som er brukt er ført inn i både tekst og kjeldeliste i på ein måte som gjer at eg ikkje vil få ein 'ufortent rennomegevinst'. Den har heller ikkje vore brukt som eksamensvar eller arbeidskrav tidlegare.

Eg veit at oppgåva vil bli elektronisk kontrollert for plagiat og at alvorlege brot med 'god sitatskikk' vert behandla som fusk jf. UH-lova § 4-7 og § 4-8, 3. ledd.

I arbeidet med oppgåva er personopplysningar behandla i samsvar med retningslinjene som er å finne i Canvas. Oppgåva inneheld ikkje opplysningar som kan førast tilbake til einskildpersonar ut over det som dei har godtatt gjennom samtykke eller som er offentleg kjent.

Eg gir Høgskulen i Volda rett til å publisere oppgåva vederlagsfritt i elektronisk form.

Sammendrag

Ukrainske flyktninger som har kommet til Norge i løpet av 2022 blir bosatt over hele landet og blir en del av samfunnet, derfor er det viktig at de har godt forhold til tjenestene de skal møte i løpet av oppholdet sitt. Det er fortsatt lite forskning i forbindelse med ukrainerne siden de har nylig kommet til landet, men minoritetsfamilier har en tendens til å ha mistillit til det norske barnevernet. Det er derfor viktig å forebygge det samme med ukrainerne. Denne oppgaven undersøker dermed hvordan samarbeidet mellom barneverntjenesten og flyktningtjenesten kan bidra til økt tillit til barnevernet blant ukrainske flyktninger.

Dette er en litteraturstudie med to teoretiske tilnærminger som kan bli brukt i arbeidet: empowerment og kulturforståelse. Studien fokuserer seg på det forebyggende arbeidet som foregår i samarbeidet mellom de to instansene: ICDP kurs for flyktninger og dialogmøter med barnevernet. Begge foregår som en del av introduksjonsprogrammet og integreringsprosess for flyktningene. Diskusjonen viser at begge tilnærmingene kan bidra til tillit hvis de blir brukt på riktig måte i forbindelse med samarbeidet.

Empowerment kan bidra til at flyktningene får maktfølelse i møtet, føler seg hørt og respektert av profesjonsutøvere, og kulturforståelse kan bidra til god kommunikasjon på tvers av kulturelle forskjeller og føre til at kulturen blir brukt som en ressurs. Gjennom empowerment og kulturforståelse kan vi dermed konkludere at samarbeidet kan bidra til økt tillit blant ukrainske flyktninger i forhold til barnevernet, dersom profesjonsutøvere skaper trygge rammer rundt møtet og viser respekt til flyktninger som brukere og som minoritetspersoner med egen kultur.

Abstract

Ukrainian refugees that have come to Norway in 2022 have been placed over the whole country and have become a part of the society, so it is crucial that they have good relationship to the services that they might meet during their stay. It is still quite little research that exists about Ukrainians since they have newly come to the country, but there is a tendency that families with ethnic minority background have lack of trust in the Norwegian child protection services and that is why it is vital to prevent the same happening with Ukrainians. This paper researches therefore how cooperation between the child protection service and refugee service can contribute to increased trust among Ukrainian refugees.

This is a literature study with two theoretical approaches that can be used during the cooperation: empowerment and cultural understanding. The study focuses on the preventive work that occurs in the cooperation: ICDP course for refugees and “dialog meetings” with the child protection services. Both are part of the introduction program for refugees and play an imperative part in their integration process. Discussion shows that both of the approaches can contribute to the increased trust if they are used in the right way during the collaboration.

Empowerment can contribute to the refugees feeling heard and respected by professionals and cultural understanding can contribute to good communication across cultural differences and lead to culture being used as a resource. Through empowerment and cultural understanding can we thus conclude that the cooperation between child protection services and refugee service can contribute to increased trust among Ukrainian refugees in child protection services if professionals create a safe space around interaction and show respect to refugees as individuals and people with ethnic minority background who represent their own culture.

Forord

Denne oppgaven markerer avslutning på et spennende bachelorløp i Sosialt Arbeid - Barnvernspedagog på Høgskulen i Volda. Arbeidet med oppgaven har vært krevende og utfordrende, men samtidig interessant og lærerikt. Jeg har en stor interesse for temaet og dette førte til at arbeidet med oppgaven ble en spennende periode med mye ny kunnskap som fullførte det som jeg visse om temaet fra erfaring og personlig perspektivet.

Jeg vil gjerne takke veilederen min, Kine Høgberg, som utfordret og motivert meg til å jobbe med oppgaven og har gitt konstruktive og relevante tilbakemeldinger. Takk for inspirerende veiledningene og rådgiving fra start til slutt. Takk for at du har holdt meg på rett spor gjennom hele oppgaven og sørget for at jeg har fulgt den røde tråden på den best mulige måten.

Jeg vil også takke andre lærerne som var til stedet når jeg lurte på noe i forbindelse med oppgaven og medstudentene som har motivert meg til å jobbe med oppgaven gjennom hele semesteret.

Avslutningsvis vil jeg takke min medstudent Hilde Vedeld som hjalp meg med rettskriving og var med på å utforme den endelige versjonen av oppgaven.

Innhold

Sammendrag	iii
Abstract	iv
Forord	v
1 Innledning.....	1
2 Bakgrunn	3
2.1 Barneverntjenesten	3
2.2 Flyktningtjenesten	4
2.3 Samarbeid mellom instansene	4
2.4 Ukrainske flyktninger og deres opphold i Norge	6
3 Teori	8
3.1 Tillit	8
3.2 Empowerment	9
3.3 Kulturforståelse	11
4 Forskning på feltet.....	14
4.1 Mistillit til barnevernet	14
4.2 Samarbeid og ICDP kurs som en del av samarbeidet	14
4.3 Empowerment og kulturforståelse i barnevernsfaglig arbeid.....	16
5 Diskusjon.....	18
5.1 Hvordan kan et empowermentperspektiv i samarbeidet mellom flyktningtjenesten og barnevernstjenesten bidra til at ukrainske flyktninger får økt tillit til barnevernet?	18
5.2 Hvordan kan kulturforståelse bidra til økt tillit til barnevernet blant ukrainske flyktninger i samarbeid mellom flyktningtjenesten og barneverntjenesten?	21
6 Avslutning	25
Referanseliste	27

1 Innledning

Norge er et av landene som tar imot og hjelper mennesker i nødsituasjoner å søke asyl. I 2022 økte antallet asylsøkere til Norge på grunn av den russiske invasjonen av Ukraina. Det er omtrent 30 000 flyktninger fra Ukraina som har søkt og fått asyl i Norge i løpet av 2022 (Skjelvik et al, 2022). Alle nykommene skal bosettes over hele landet i forskjellige kommuner, og må tilvenne seg det lokale samfunnet. Ukrainerne er ikke kjent med Norge, det norske systemet eller språket, så alt kan føles ukjent og annerledes ut for dem. I løpet av sitt opphold i Norge skal de møte flere tjenester, som for eksempel flyktningetjenesten som den første hjelpeinstansen, skole, barnehage og i noen tilfeller kan de også møte barneverntjenesten.

Når flyktninger møter barnevernet i en personlig sak er det positivt for arbeidet at de har tillit til tjenesten. Hjelpesøkere må ha en tillit til sosialarbeidernes kompetanse for å få den nødvendige hjelpen (Kleppe, 2015, s. 148). Barneverntjenesten er imidlertid ofte sett på som maktinstans som «tar barna» fra foreldre og denne frykten er særlig spredd blant minoritetsfamilier (Rugkåsa et al, 2017, s. 11). Det betyr at for å få flyktnings tillit må ansatte fra barnevernet legge vekt på tillitsetablering i arbeidet. Denne oppgaven forsker derfor på måter det er mulig å etablere eller øke tillit på.

Litteraturen og forskning på området gir kunnskap om mistillit til barnevernet og måter å jobbe med tillitsetablering, men belyser mindre samarbeidet med de andre tjenestene som kan bidra til at flyktninger får økt tillit til barnevernstjenesten. En av disse tjenestene er flyktningetjenesten. Mangelen på forskning om samarbeidet mellom barneverntjenesten og flyktningetjenesten for å skape tillit til barnevernet, kan føre til at barnevernet mister en mulighet til å skape en slik tillit. Denne oppgaven er en teoretisk diskusjon rundt dette temaet og er rettet mot å finne hvordan tilliten kan oppnås i samarbeidet mellom barneverntjenesten og flyktningetjenesten.

De fleste flyktningene skal delta i introduksjonsprogram som er organisert av flyktningetjenesten (Integreringsloven, 2020, §3). Samarbeidet mellom flyktningetjenesten og barnevernet begynner i løpet av programmet og innebærer ICDP kurs for alle foreldre og dialogmøte med barnevernet. Begge disse metodene er introduserte til alle flyktninger som en

gruppe og anses som forebyggende arbeid for å skape kjennskap til barnevernet før de eventuelt møtes i en personlig sak.

Som var nevnt før føler mange minoritetsfamilier frykt for barnevernet. Det har blitt organisert mange protester mot barnevernet av blant annet polske, romanske og andre innvandrere (Norman, 2016). Protestene har vært opplyst i mediene og har fått oppmerksomhet fra alle som planlegger å flytte til Norge. Denne informasjonen nådde også ukrainerne til og med før de flyttet til Norge. Det er flere artikler der ukrainerne som har bodd i landet lenge advarer flyktningene fra å komme til Norge på grunn av barnevernet (Odland, 2022). Alle disse ryktene sprer seg gjennom sosiale medier som gjør at flere og flere folk blir redde eller skeptiske ovenfor barnevernet. Dermed skapes det mistillit til barnevernet i Norge og fører til at de nyankomne flyktningene har fordommer om barnevernet.

Mistillit til barnevernet fra ukrainske flyktninger kan skape problemer for relasjonsbygging videre i arbeidet hvis de skal møtes i en personlig sak gjennom bekymringsmelding. Det er nødvendig å jobbe med tillitsetablering allerede i den forebyggende fasen og bruke samarbeid med flyktningetjenesten. Problemstilling til oppgaven er derfor: Hvordan kan samarbeidet mellom barneverntjenesten og flyktningetjenesten bidra til økt tillit til barnevernet blant ukrainske flyktninger?

Litteraturen viser at sårbare grupper som flyktninger, ofte føler avmakt og tilnærminger som empowerment eller medvirkning kan forsterke dem (Askheim, 2016) og kan dermed hjelpe med tillit til tjenesten. En annen viktig tilnærming opplyst i litteraturen er kulturforståelse, som bidrar til en mer variert kapasitet i relasjonsbygging (Weele & Karlsen, 2022) og kan også bidra til å skape bedre relasjoner til flyktninger og forsterke tilliten til barnevernet. Oppgaven undersøker dermed hvordan disse tilnærmingene kan brukes i samarbeidet mellom flyktningetjenesten og barneverntjenesten, og forskningsspørsmålene til oppgaven ser derfor slik ut: Hvordan kan empowerment bidra til økt tillit til barnevernet fra ukrainske flyktninger i samarbeid mellom flyktningetjenesten og barneverntjenesten? Og hvordan kan kulturforståelse bidra til økt tillit til barnevernet fra ukrainske flyktninger i samarbeid mellom flyktningetjenesten og barneverntjenesten?

2 Bakgrunn

Det er omtrent 30 000 flyktninger fra Ukraina som har søkt og fått asyl i Norge i løpet av 2022 (Skjelvik et al, 2022). Det er flyktningetjenesten som har ansvar for å bosette og integrere flyktningene i kommunen, og barnevernet har ansvar ovenfor alle barn under 18 år som oppholder seg i Norge (Barnevernsloven, 2021, §1-2). For å svare på problemstillingen og finne ut hvordan samarbeidet mellom flyktningetjenesten og barnevernet kan øke tillit fra ukrainske flyktninger til barnevernet bør vi først se på hva dette samarbeidet innebærer. I denne oppgaven ligger hovedfokuset på arbeidet som foregår i den forebyggende fasen og består av to typer samarbeidsmåter: ICDP kurs for alle flyktninger som har barn og dialogmøte med barneverntjenesten i opplæringscenter.

2.1 Barneverntjenesten

Barnevernsloven gjelder alle barn som er under 18 år (Barnevernsloven, 2021, §1-2), og det betyr at alle flyktningene som har barn, kan i noen tilfeller møte barnevernet i løpet av sitt opphold i Norge. Barneverntjenestens mandat er å sikre at barn og unge som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling, får nødvendig hjelp og omsorg til rett tid (Statsforvalteren, 2023; Barnevernsloven, 2021, §1-1).

Mandatet som barnevernet har innebærer at tjenesten har ganske mye makt i motsetning til for eksempel flyktningetjenesten, som er sett på som hjelpeinstans. Barnevernet setter blant annet rammer for hva er som regnes som «nødvendig hjelp og omsorg». Ansatte har makt til å utøve hjemmebesøk, pålegge hjelpetiltak og i noen tilfeller skrive vedtak om omsorgsovertakelse som kan vurderes i fylkesnemnda (Bunkholdt & Kvaran, 2021, s. 275). Det fører til at noen flyktninger føler avmakt ovenfor barnevernet (Rugkåsa et al, 2017, s 27-28) og dette bidrar til mistillit og vanskelige relasjoner mellom brukere og sosialarbeidere.

Barnevernet er imidlertid ikke bare en maktinstans. Statistikk viser at av de omtrent 50 000 barna som har hatt kontakt med barnevernet i løpet av 2021, var det mer enn 40 000 som har fått hjelpetiltak hjemme (Statistisk sentralbyrå, 2022). Hjelpetiltak er som oftest frivillige og er rettet mot å bidra til positiv endring i familien og hjelp med problemene som finnes i familien. Ifølge barnevernsloven (2021) § 5-1 første ledd er det også lovpålagt å vurdere hjelpetiltak først og hvis de ikke fungerer tilstrekkelig er det mulig å skrive vedtak om omsorgsovertakelse.

Barnevernstjenesten er en viktig instans for flyktningene og det er viktig at de får nok kunnskap og informasjon om det og er forberedt på at det finnes en mulighet at de kan møte barnevernet i løpet av sitt opphold i Norge. Dersom de ikke får pålitelig informasjon, spres det rykter og frykt om barnevernet og ukrainerne får feil oppfatning av det norske barnevernet (Olsen, 2022) og blir redd for at staten «bare kan ta» barna fra foreldrene.

2.2 Flyktningtjenesten

Flyktningtjenesten er den første instansen som flyktningene møter når de kommer til Norge. Flyktningene er bosatt over hele landet og flyktningetjenestene på vegne av kommunene har primært ansvar for introduksjonsprogrammet. Introduksjonsprogrammet målsetter at flyktningene skal få opplæring i norsk, samfunnskunnskap, livsmestring og inneholder arbeidselement (Integreringsloven, 2020, §3; Tromsø kommune).

Flyktningtjenesten og opplæringscenter hvor flyktningene deltar i introduksjonsprogrammet blir deres «skole» hvor de kommer hver dag og får opplæring. Ansatte der er vanligvis de første nordmennene som hjelper med mange spørsmål og løser problemer dersom de oppstår. Flyktningene får den nødvendige hjelpen de trenger fra flyktningetjenesten og det kan føre til at relasjonen mellom flyktningene og ansatte blir god og trygg etter hvert. For deltakere som har barn under 18 år er det også foreldreveiledning inkludert i programmet (Arbeids- og inkluderingsdepartementet, 2021). Veiledningen er et ICDP kurs som er utøvd i samarbeid med barneverntjenesten og som vi skal se nærmere på videre i oppgaven.

2.3 Samarbeid mellom instansene

De fleste flyktningetjenestene utøver tverrfaglig samarbeid med andre instanser i kommune (Lillestrøm kommune, Gausdal kommune). Samarbeidet foregår på forskjellige områder, og en av de viktigste samarbeidspartner er barneverntjenesten. Som nevnt før blir flyktningetjenesten og opplæringscenter et trygt sted for flyktninger, derfor er det nyttig for barnevernet å samarbeide med flyktningetjenesten for å møte flyktninger der, slik at de kan bli kjent med barnevernet på en trygg plass. Samarbeidet mellom instansene foregår som en del av introduksjonsprogrammet, der barneverntjenesten holder et ICDP kurs og organiserer dialogmøter med flyktninger for å gi informasjon om barnevernet.

2.3.1 ICDP kurs for foreldre

«International Child Development Programme (ICDP) er et enkelt, helsefremmende og forebyggende program som har som mål å styrke omsorgen og oppveksten for barn og unge»

(ICDP Norge, 2023). Dette foreldreveiledningsprogrammet ble implementert i barnevernsfaglig arbeid og blir brukt som tiltak av barnevernet når det gjelder råd og veiledning for foreldre (Barne- og likestillingsdepartementet, 2006, s. 1). Det betyr at mange ansatte fra barnevernet har kompetanse til å utøve ICDP kurs og kan hjelpe foreldre å bli mer forståelsesfull om hvordan samspillet med barnet kan gi positive konsekvenser for barnets utvikling.

ICDP kurs er en del av introduksjonsprogrammet og grunnen til at ICDP er introdusert til flyktninger er at det bidrar til at foreldre blir tryggere i sin rolle i et nytt land og tryggere foreldre kan gi bedre start i integreringsprosess (Integrerings- og mangfoldsdirektorat, 2017). Målet og programmet i kurset er det samme som for de norske foreldre og inneholder blant annet forklaring av hva som regnes som bra samspill med barna og forskjellige måter å oppdra barna på, som innebærer blant annet et tillitsfullt forhold og en positiv oppfatning av barnet (ICDP Norge, 2023). ICDP skal imidlertid hjelpe flyktningene til å styrke refleksjon over egen kultur om barneveopdragelse, og samtidig innebærer målet at de skal få kunnskap om hvordan de kan mestre sin foreldrerolle i Norge (Integrerings- og mangfoldsdirektorat, 2017). I tillegg til dette er kurset en viktig del av integrering i kulturen og de får reflektere rundt hva de må gjøre for å lykkes i det norske samfunnet.

2.3.2 Besøk og dialogmøte med barnevernet

ICDP kurs er ikke den eneste muligheten for flyktningene å møte barnevernet og lære om oppdragelsesmetoder i Norge. Barneverntjenesten i samarbeid med flyktningetjenesten organiserer også besøkene av barnevernet til opplæringscenter. Disse kalles for dialogmøter. Hensikten med disse møtene er å informere om hvordan barnevernet fungerer, diskutere mulige utfordringer og bidra med kunnskap om hvordan man kan bygge opp dialog og samarbeid for å skape bedre tillit til barnevernet (Ali, 2015, s. 149). Disse møtene er også inkludert i introduksjonsprogrammet og foregår vanligvis på opplæringscenter som ansatte fra barnevernet kommer til og snakker med flyktningene.

Møtene består vanligvis av en presentasjon der ansatte forklarer hva barnevernet er og de viktigste prinsippene de har. De forteller også om lovene barnevernet følger og hva slags tiltak de utøver (personlig kommunikasjon, dialogmøte med barnevernet i Ålesund kommune, oktober 2022). Flyktningene får stille spørsmål underveis og til slutt kan de diskutere noen saker sammen med ansatte fra barnevernet. Det er ofte slik at flyktningene har mange

spørsmål og kommer med egne eksempler om sakene fra barnevernet de har hørt om og de ansatte prøver å svare på alle spørsmålene rundt disse sakene (personlig kommunikasjon, dialogmøte med barnevernet i Ålesund kommune, oktober 2022). En lærer eller kontaktperson fra flyktningetjenesten er også til stede i løpet av møtet og kan hjelpe til å bygge diskusjonen. I etterkant av disse møtene kan barnevernet prøve å analysere møtet og komme opp med tiltak på hvordan relasjon og tillit kan forbedres og hvordan det kan bli implementert i arbeidet.

2.4 Ukrainske flyktninger og deres opphold i Norge

Nå har vi sett på de relevante aspektene ved flyktning- og barneverntjenesten og samarbeid mellom dem. ICDP kurs og dialogmøtene er noe som har vært implementert for alle flyktninger som kommer til Norge, men situasjonen som ukrainerne befinner seg i er annerledes og det er viktig å forstå hva som skiller dem fra andre. Først og fremst kommer de selvfølgelig fra en annen kultur med andre trekk enn den norske kulturen. For eksempel er det vanlig for ukrainerne å få grundig tilbakemelding og hvis oppgaven er utøvd på en feil måte forventer de reaksjon på det. På den samme måten kan de gi sterke reaksjoner hvis de blir misfornøyde, også med barna sine, noe som kanskje nordmenn er ikke så vant til (Outstaffing oriented, 2022; Odland, 2022). Dette kan føre til utfordringer med kommunikasjonen og misforståelser i møte mellom ukrainerne og de norske profesjonsutøverne.

Det er flere forskjeller som kan bli utfordrende for tillitsetablering med de ukrainske flyktningene. For ukrainerne ble det innført en forandring i lover hvor noen paragrafer i forskjellige lover ble forandret for å tilpasse dem. Paragrafen om «plikt» til introduksjonsprogram som alle andre flyktningene hadde etter kap 4 i integreringsloven, ble forandret til «rett» (Lov om midlertidige endringer i lovverket som følge av ankomst av fordrevne fra Ukraina, 2022, §37c). Dette kan føre til at det er noen som ikke deltar i introduksjonsprogrammet i det hele tatt og det kan ha konsekvenser for blant annet deres holdning til flyktningetjenesten, barnevernstjenesten og kan hindre integrering. Integrering er likevel et viktig mål for norsk politikk og alle offentlige instanser skal gi alle innvandrere likeverdige muligheter og rettigheter (Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet, 2015). Det betyr at ukrainske flyktninger blir oppfordret av flyktningetjenesten til å delta i introduksjonsprogrammet, hvor introduksjonsprogrammet blir deres mulighet til å bli kjent med samfunnet. Dette gjør det mer sannsynlig at det er flere som deltar i programmet selv om de ikke har plikt til det.

Et annet viktig aspekt som skiller ukrainerne fra andre flyktninger, er deres opphold i landet. De fleste av flyktningene som kom til Norge før 2022 har fått individuell beskyttelse og status som flyktninger (Utlendingsloven, 2008, §28). Ukrainerne har derimot fått beskyttelse etter § 34 i utlendingsloven (2008) om kollektiv beskyttelse. Denne beskyttelsen ble gitt i ett år og ble forlenget ett år til i januar 2023 (Justis- og beredskapsdepartementet, 2023). Denne statusen er annerledes fra individuell beskyttelse og gir rett til midlertidig oppholdstillatelse, men danner ikke grunnlag for permanent oppholdstillatelse (Utlendingsloven, 2008, §34). Kollektiv beskyttelse er bra for ukrainerne på mange måter: det gir mer fleksibilitet i forhold til oppholdet her i landet, og mulighet til å reise til Ukraina og tilbake. Det gir imidlertid en ganske uklar og midlertidig status, og de vet ikke om oppholdstillatelsen blir fornyet. Dette kan føre til mangel på stabilitet og trygghet om situasjonen sin i Norge og flyktningene kan føle at det ikke er nødvendig for dem å bli kjent med systemet. I dette tilfellet kan de ha lite motivasjon i løpet av hele introduksjonsprogrammet og det kan hindre tillit til tjenestene, blant annet barnevern.

Det er imidlertid mulig at deres opphold blir forlenget ettersom ingen vet når krigen skal ta slutt. I mellomtiden oppholder de seg i Norge og alle de norske lover gjelder for dem på samme måte som de gjelder resten av befolkningen. Det betyr at de kan møte barnevernet i en personlig sak gjennom bekymringsmelding. Dermed er det viktig for ukrainske flyktninger å bli kjent med barnevernet slik at de kan skape en forståelse av systemet, slik at det mulige møtet ikke blir så ukjent. På den andre siden er det også viktig for profesjonsutøvere å være forberedt på at relasjonen med ukrainske flyktninger kan vare lenge, og det er viktig å jobbe med å få tillitsfull relasjon med dem så tidlig som mulig.

3 Teori

I oppgavens problemstilling fremkommer det antakelser om at samarbeid med barnevernet og flyktningetjenesten kan styrke tillit til barnevernet fra ukrainske flyktninger. Tillit er en viktig del av arbeidet, men for å oppnå den må profesjonsutøverne jobbe med forskjellige aspekter som kan føre til tillit. Denne oppgaven fokuserer seg på empowerment teori og kulturforståelse, og dette kapittelet introduserer teorien som beviser at disse to tilnærmingene kan bidra til tillitsfull relasjon med flyktningene.

3.1 Tillit

Tillit er et grunnleggende aspekt i relasjoner mellom mennesker (Skau, 2018, s. 35). Vi trenger tillit for å kunne få hjelp fra andre og for å føle oss generelt trygt i samfunnet. Tillit til institusjonene eller profesjonsutøvere er derimot annerledes enn tillit som alle mennesker har eller ikke har til hverandre. Dette innebærer blant annet tillit som ukrainske flyktninger har til forskjellige tjenester de møter, for eksempel barnevernet.

Tillit brukes på forskjellige måter i dagens sosiale arbeid, hvor det betyr å stole på hverandre. Tillit kan føre til bedre relasjon, fordi de som har mye tillit til hverandre føler seg mer fornøyde med samarbeidet (Grimen, 2009, s. 11). Bedre relasjon og vellykket samarbeid er noen av grunnene til at tillit mellom profesjonsutøvere og brukere blir en viktig del av sosialfaglig og barnevernsfaglig arbeid (Fellesorganisasjonen, 2019, s. 5; Kojan, 2020, s. 27-28). Weele og Karlsen (2022, s. 118) skiller mellom rollebasert og relasjonsbasert tillit i møte med profesjonsutøvere. Tillit som brukerne har til hjelperne på grunn av deres utdanning og kunnskap, kaller Weele og Karlsen (2022, s. 188) for rollebasert tillit. Forfatterne nevner imidlertid at relasjonsbasert tillit, som dannes gjennom «bli kjent» samtaler og basert på relasjonen med brukeren, selv om det er vanskeligere å oppnå, kan fungere bedre for enkelte.

Vi argumenterte tidligere at barneverntjenesten er en instans som flyktningene kan se på som maktinstans og ikke hjelpeinstans. Dette forholdet kan føre til mistillit og det er derfor nødvendig å forstå dette begrepet. Mistillit kan brukes på forskjellige måter og selv om det tradisjonelt sett er sett på som dysfunksjonell, hevder Grimen (2009, s. 92) at det ikke alltid er rett. Mistillit til profesjonsutøvere kan fungere som et kontroll aspekt til deres arbeid og kompetanse. Flyktningene har likevel lite kjennskap til systemet, så de vet ikke hva kompetansen til de barnevernsansatte innebærer. Det kan føre til naturlig mistillit som kan fungere som en motivasjon for profesjonsutøvere til å utvikle relasjonsbasert tillit og være

kritisk til sin kompetanse. Ansatte må derfor arbeide med relasjonsaspekter som kan skape tillit gjennom «bli kjent» samtaler, eksempler fra eget liv, fortellingene som kan skape nærhet og så videre (Levin & Ellingsen, 2015, s. 115; Weele & Karlsen, 2022 s. 188). Den forebyggende fasen der barnevernet møter flyktingene i samarbeid med flyktingetjenesten kan relasjonsbasert tillit bli en god mulighet til å danne et godt førsteinntrykk.

Det er dermed flere aspekter som kan brukes i samarbeid mellom flyktingetjenesten og barnevernet, som kan hjelpe å bygge tilliten når barnevernsansatte og flyktingene møtes. Flyktingene har mange utfordringer i livet, og hører derfor til en gruppe som har tendens til å ha mistillit til tjenestene (Thrana, 2022, s. 133). Dette kan skje fordi livet virker overveldende for dem, og de føler seg maktløs over egen situasjon. De kan føle at alt blir bestemt for dem, og at de ikke har kontroll over sitt eget liv. Empowerment kan inkluderes i det forebyggende arbeidet hvor det kan gi flyktinger en mulighet til å oppleve makt, som kan føre til bedre tillit.

3.2 Empowerment

Som nevnt før er det nyttig for profesjonsutøvere å arbeide empowermentrelatert i møte med flyktingene for å skape tillit. Det kan også hjelpe å forsterke kommunikasjonen. I denne delen skal vi derfor se nærmere på teori rundt denne tilnærmingen og hvordan den kan bli brukt i det sosialfaglige arbeidet.

3.2.1 Empowerment begrepet

Begrepet empowerment brukes i dag på mangfoldige måter og blir mer kompleks desto mer det utforskes (Askheim, 2016, s. 12). Den vanligste forklaringen på begrepet inneholder makt og styrke, hvor erkjennelse og selvforståelse er knyttet til denne makten. Empowerment er et engelsk begrep og oversettes til «å bemyndige noen til» eller «gi noen makt til». Nærmeste velbrukte synonymer i nordiske språk kan være: selvoppreising, myndiggjørelse, og styrke (Stang, 2001, s. 19; Brok et al, 2000, s. 17).

Når det gjelder ideologisk forståelse av empowerment inkluderer den individets rett til selvbestemmelse og medbestemmelse (Stang, 2001, s. 19-20). Vi kan dermed si at det viktigste ved empowerment er å styrke ulike grupper som anses å stå i avmaktsposisjon, hvor innvandrere og flyktinger er inkludert i disse gruppene (Askheim, 2016, s. 12).

Empowerment kan anses som en strategi og metode som har verdigrunnlag og et tydelig mål. Målet ved empowerment er blant annet forbedret livskvalitet og sosial rettferdighet. Det å forbedre sosial rettferdighet kan virke vanskelig å oppnå, så det viktigste ved empowerment er å alltid ta utgangspunkt i menneskets ressurser (Brok et al, 2000, s. 14-15). Det betyr at sosialarbeidere alltid må ha en individuell tilnærming til brukerne når det gjelder empowerment og prøve å finne ut hvordan de kan forsterke enkelte individer. Ansatte fra barnevernet møter først flyktingene som en gruppe, så det kan være vanskelig å utøve den «ideelle» empowerment i praksis som baserer seg på den individuelle tilnærmingen.

Bortsett fra den individuelle tilnærmingen innebærer empowerment to andre begrep som kan hjelpe med bedre forståelse av hva empowerment handler om. Det er brukemedvirking og maktrelasjoner. Maktrelasjoner handler om makt og avmakt hos brukeren. I empowermentteori behandles adgang til makt som adgang til ressurser og at makten kan utvikles av de maktløse selv med hjelp av profesjonsutøveren (Brok et al, 2000, s. 93). Det at makt kan utvikles av brukeren selv er et viktig aspekt i forhold til brukermidvirking. Denne tilnærmingen innebærer at brukeren kan påvirke omgivelsene og er eksperter på sitt eget liv og derfor må deres mening inkluderes i bestemmelsene over deres situasjon (Ellingsen & Skjefstad, 2015). Det betyr at maktrelasjonen og brukermidvirking er knyttet til hverandre og utvider begrepet empowerment. Profesjonsutøvere bør derfor ta hensyn til disse tilnærmingene i møte med brukerne hvis de vil lykkes med empowerment-orientert arbeid.

3.2.2 Empowerment i møte med brukere

Det finnes ikke en tydelig oppskrift på hvordan empowerment skal utføres. Som var nevnt før er det nødvendig med den individuelle tilnærmingen og det er viktig å framheve brukernes ressurser. Empowerment-relatert arbeid innebærer også at man legger vekt på maktrelasjoner og brukermidvirking. Empowerment kan imidlertid ikke gjøres «for» brukeren, siden brukeren må være en aktiv deltaker i sin empowerment prosess. Fagfolk kan dermed legge til rette for at selve prosessen er mulig (Ellingsen & Skjefstad, 2015) og bli ekspertene, som kan dele sin kunnskap og kan være katalysator for empowerment hos brukeren (Brok et al, 2000, s. 130). I forhold til flyktingene er det for eksempel relevant å forstå deres behov i situasjonen de befinner seg i og hvilke mulige ressurser de holder.

Empowerment i det praktiske arbeidet er knyttet tett sammen med brukermidvirking.

Empowerment tar utgangspunkt i at alle har myndighet over sitt eget liv og har evne til å skape forandring (Brok et al, 2000, s. 96). Brukermidvirking er ofte knyttet til situasjoner

der mennesker møter barnevernet i en personlig sak, men det er også mulig å jobbe med medvirkning i den forebyggende fasen ved å legge vekt på deres mening og evner i diskusjoner og vise at profesjonsutøvere respekterer hver enkelt i gruppen.

Et annet viktig tema som er relevant ved empowerment er maktrelasjoner. Det er viktig for sosialarbeidere å være bevisst på maktrelasjonen gjennom hele arbeidet og være klar over at empowerment kan innebære at faglig kontroll blir svekket til fordel av brukerens egen makt, ansvar og kontroll (Ellingsen & Skjefstad, 2015). Makten kan dermed variere og gå fram og tilbake til profesjonsutøveren i forskjellige situasjoner. Det betyr at profesjonsutøvere kan balansere maktforhold og gi flyktninger mulighet til å vise sin stemme slik at de forlater den «maktløse» posisjonen.

Som nevnt før er en av de viktigste tilnærmingene i empowerment, fokus på ressurser hos brukeren (Brok et al, 2000, s. 14-15). Det er også viktig i møte med flyktninger. En av de ressursene som flyktningene har og som er særskilt med denne gruppen er kultur som skiller seg fra majoritetskultur her i landet. Det er derfor viktig å snakke om kultur og kulturforståelse i denne oppgaven.

3.3 Kulturforståelse

I tillegg til empowerment er det viktig å jobbe med kulturforståelse. Kultur er en viktig ressurs som flyktningene har og å forstå kulturen kan bli det første steget til tillitsetablering. I den forebyggende fasen møter de barnevernsansatte flyktninger som en gruppe og kulturen spiller en viktig rolle i det første møtet. Kulturperspektivet som profesjonsutøvere har kan bidra til en mer variert kapasitet i relasjonsbygging (Weele & Karlsen, 2022, s. 209) og kan forsterke tilliten. Det er derfor viktig for barnevernsansatte å bruke kulturforståelse som en av tilnærmingene i det forebyggende arbeidet.

3.3.1 Kulturbegrep og kulturforståelse

Kulturbegrepet har en stor rolle i teoriene om møter mellom innvandrere og barnevernet. Generelt sett er kultur et system av felles forståelsesmåte, verdier og leveste regler. Kultur er med på å skape identitet og overføres fra generasjon til generasjon (Thorbjørnsrud, B., 2019, s. 211-213 Aadnesen & Hærem, 2007, s. 53; Skare, 1996, s. 118; Eriksen, 2014, s. 60). Eriksen og Sajjad (2020, s. 34-35) hevder imidlertid at begrepet kultur er ganske omfattende

og kan lett misforstås. Det er derfor viktig at vi tar med denne definisjonen når vi snakker om kulturforskjeller og kulturforståelse.

Kulturforståelse handler om å forstå og respektere andre kulturer. Kulturforståelse betyr at det kreves spesifikk kunnskap og kulturkompetanse fra barnevernet eller andre sosialarbeidere i møte med minoritetsfamilier (Skare, 1996; Aadnesen & Hærem, 2007; Bø, 2010). Bø (2010, s. 219) legger særlig vekt på at foreldre med usikre oppholdsforhold i landet og dramatisk flyktnings bakgrunn, kan ha større utfordringer i møte med barnevernet og trenger kulturforståelse fra profesjonsutøverne, særlig når det gjelder barneoppdragelse. Dette gjelder for eksempel ukrainske flyktninger som denne oppgaven fokuserer seg på. Skare (1996, s. 120) understreker også viktigheten av kulturforståelse ved å referere til Kramer som hevder at kjennskap til andre kulturer «kan gi grunnlag for bygge opp tillit og være til hjelp for å forstå andres måter å løse moralske problemer på». For å sette dette perspektivet i praksis skal vi derfor se på aspekter ved kulturforståelse som kan være relevante i arbeid med minoritetsfamilier og dermed ukrainske flyktninger.

3.3.2 Kulturforståelse i møte med brukere

I det ideelle forholdet, foregår kulturforståelse i flere faser fra benektelse, der man ikke tar hensyn til kulturen til integrering der to kulturer samhandler og støtter hverandre (Jensen, 2018). Dette betyr at integrering er et av målene i et kultursensitivt arbeid, men kan være vanskelig å oppnå, siden kultursensitivt arbeid krever mer kompetanse og innsats fra profesjonsutøvere og det finnes kulturforskjeller som kan hindre og vanskeliggjøre prosessen (Eriksen og Sajjad, 2020, s. 36-38). For eksempel kan flyktningene reagere annerledes enn det profesjonsutøvere er vant til på grunn av kulturen sin, og å jobbe kultursensitivt betyr å være forberedt på dette og kunne forstå oppførselen deres.

Når man jobber kultursensitivt, er det lett å se på mennesker bare som produkter av sin kultur. Erikson og Sajjad (2020, s. 45-46) advarer imidlertid mot denne tilnærmingen og forklarer at det aldri er to kulturer som møtes, men to mennesker. Det er viktig å se på kulturen som et fleksibel og dynamisk aspekt av mennesket og ikke legge all vekt på kultur. Flexibilitet av kultur er også noe Skare (1996, s. 120) understreker. Kulturen forandrer seg og det er viktig å huske at forandringen påvirker mennesker individuelt. Den individuelle tilnærmingen forsterker tillit, men kulturen er noe som de har til felles, og det kan bli vanskelig å se på flyktninger individuelt når profesjonsutøvere møter dem i en gruppe.

En annen utfordring som er viktig å nevne er at det finnes kulturelle forskjeller i synet på barneoppdragelse, medisinerbruk i forhold til barn, straff og til og med på omsorgssvikt. Disse typene problemer stiller spørsmål om hvor strengt og strukturert barnevernet må være i forhold til andre kulturer (Bø, 2010, s. 219-222; Weaver, 2007, s. 31) og kan skape etisk dilemma i form av konflikt mellom kulturelle verdier (Nordby, 2013). Det kan bli vanskelig å finne balansen mellom å respektere kulturen og andre måter å oppdra barna på, men samtidig forklare fordelene med den «norske» oppdragelsen som legger vekt på individualisme og barns medbestemmelse (Bø, 2010, s. 220) og viktige prinsipper i barnevernet, som for eksempel barnets beste (Prop. 133 L, 2020–2021).

I tillegg til dette nevner flere forfattere problemer med kommunikasjon som oppstår ganske ofte i slikt arbeid. Behov for tolk er økende og særlig relevant i møte med nylig ankommende flyktninger som for eksempel ukrainerne. Det er flere utfordringer når det gjelder bruk av tolk, blant annet manglende antall tolker og få kvalifiserte tolker som bare finnes i større byer. Det kan også være ubehagelig at det finnes en tredje person i samtalen (Bø, 2010, s. 216; Skare, 1996, s. 141). Teorien viser til flere argumenter når det gjelder tolk, men de viktigste er å skaffe nok tolker, men samtidig ta hensyn til kvalitet og hvordan det å bruke tolk kan føles for flyktningene.

For å skape helhetlig bilde av arbeidet med ukrainske flyktninger og skape tillit i relasjonen er det viktig å inkludere kulturforståelse i arbeidet. Kulturforståelse innebærer god kommunikasjon som kan oppnås ved bruk av tolk og å være klar over kulturelle forskjeller, men samtidig ta hensyn til de individuelle trekk som flyktninger har.

4 Forskning på feltet

I dette kapittelet skal vi se nærmere på den tidligere forskningen som kan hjelpe til å bygge opp diskusjon senere i oppgaven. Søkeprosessen innbefattet flere databaser som Idunn, Oria og Google Scholar. Søkeord var: «flyktninger», «empowerment i sosialt arbeid», «samarbeid» og «kulturforståelse». «Tillit» var også opprinnelig inkludert i søkeprosessen, men resultatene oppsto som generelle og overordnede, og ble derfor snevret inn til tillit eller mistillit til barnevernet og minoritetsfamiliers forhold til tjenesten.

4.1 Mistillit til barnevernet

Det er flere studier som viser at det finnes negativ oppfatning av barnevernet blant familier med minoritetsbakgrunn. Noen av brukerne har negativ innstilling allerede når de hører ordet «barnevern» og begynner å tenke på alle ryktene de har hørt og føler på frykt (Jabar, 2022; Fylkenses et al, 2015; Rugkåsa et al, 2017; Haugen et al 2018; Berg et al, 2017; Manum, 2015). Alle forfattere fant lignende resultater i sine studier om dette.

Artikkelen til Manum (2015) viser dermed en av forklaringene til dette og påpeker på at minoritetsfamilier kan ha lav tillit til offentlige tjenester i sitt hjemland og dette fører til at de har mistillit til det norske systemet og særlig barnevern. Mistillit kan også oppstå fra manglende kunnskap eller erfaring med barnevernet. Dette synspunktet understrekes også av resultatene fra Berg et al sin studie (2017, s. 68) som oppdager at foreldre som har erfaring med barnevern har større tillit til tjenesten enn de som ikke har noe erfaring og har hørt om barnevernet bare fra sosiale medier eller nett. Disse resultatene understreker det at frykten av barnevernet utgjør et grunnlag for forebyggende arbeid (Haugen et al, 2018, s. 12) og at det er nødvendig med synliggjøring og ufarliggjøring av barnevernet til flyktninger i forebyggende fasen og det kan blant annet være mulig gjennom samarbeidet med flyktingetjenesten. Det kan føre til mer positive erfaringer og derfor bedre tillit.

4.2 Samarbeid og ICDP kurs som en del av samarbeidet

Tverrfaglig samarbeid mellom tjenestene er ofte sett på som relevant og viktig for utvikling av felles kompetanse blant tjenester. En empirisk studie fra Stokken og Hunnes (2019) utforsker tverrfaglig samarbeid innenfor kommunale tjenester, basert på intervjuer med ansatte fra en av disse tjenestene. Denne studien kan være relevant for alle typer samarbeid innenfor kommune, blant annet mellom flyktingetjenesten og barnevernet. Studiens resultater viser at det gode tverrprofesjonelle samarbeidet bidrar til utviklingen av felles

kunnskap gjennom det å lære fra hverandre og dele kunnskapen sin. Det er viktig å respektere kompetanse som den andre partneren har og jobbe sammen for å oppnå og sette mål.

Gjennom samarbeidet kan ansatte også se på sine svakheter og hvordan kunnskapene de har skiller seg fra andre (Stokken & Hunnes, 2019). Hvis samarbeidet lykkes, bidrar det til utvikling av hele praksisen og er fordel til alle partnere.

Samarbeid mellom flyktingetjenesten og barnevernet kan være et undervurdert kompetanseområde siden det er lite omtalt i studier og lite forsket på. En studie fra Vannebo og Breimo (2020) viser imidlertid at der foregår mye uoffisielt samarbeid mellom flyktingetjenesten og barnevernet, selv om de er kanskje ikke de mest åpenbare samarbeidspartnere. Ansatte fra flyktingetjenesten opplever imidlertid at samarbeidet ofte er utfordrende siden de balanserer forskjellige interesser og kan ha en annen profesjonskultur (Nordby, 2013) og har ofte en meklingsrolle mellom flyktninger og barnevernstjeneste (Vannebo & Breimo, 2020). Det kan føre til etisk dilemma i arbeidet (Nordby, 2013). I tillegg til dette mangler andre tjenester, ifølge flyktingetjenesten, kompetanse om flyktninger og det forhindrer samarbeidet. Generelt sett viser studien til at samarbeidet mellom flyktingetjenesten og barnevernet og andre mulige tjenester er ekstremt nødvendig for å synliggjøre flyktninger i det norske systemet og hjelpe dem å føle seg tryggere i samfunnet.

En av samarbeidsmåtene som er diskutert i denne oppgaven er ICDP kurs som er en del av introduksjonsprogrammet for flyktninger med barn. Selv om det ikke er obligatorisk for ukrainske flyktninger å delta i introduksjonsprogram, er det fortsatt mange som gjør det. ICDP blir ofte knyttet til barnevernet siden det handler om barneoppdragelse og barnevernet er nevnt i kurset. Solberg (2020) i sin masteravhandling forteller at flere deltakere fra flyktninger opplevde økt interesse for barnevernet etter kurset. Hele studiet utforsker opplevelsene til flyktninger fra ICDP kurs og disse opplevelsene er svært forskjellige. Det er mange som føler seg sett og hørt og opplever kurset som dialog, men det er noen som ikke blir hørt og det fører til at de opplever kurset mer som en prøve for å teste deres evne som omsorgsperson for barna. Disse opplevelsene regnes som negative i studien. I tillegg til dette opplevde mange som hadde behov for tolk at det var krevende å opprettholde flytende dialog med veilederen som var eneste i rommet med norsk som morsmål. Kommunikasjon regnes som viktig i kurset og det var umotiverende å ikke få ordet på grunn av manglende språkkunnskaper.

Denne studien viser til både positive sider med ICDP og negative, og det er viktig å ta hensyn til begge sider for å skape bedre opplevelser for framtidige flyktninger, for eksempel ukrainerne. I tillegg til dette er det også viktig å se på andre aspektene som kan være positive eller utfordrende i praksis.

4.3 Empowerment og kulturforståelse i barnevernsfaglig arbeid

I teorikapittelet ble kulturforståelse og empowerment introdusert som relevante i arbeid med flyktninger. Det er flere studier som også understreker viktigheten av disse tilnærmingene knyttet til møte mellom barnevernet og brukere, som blant annet kan være flyktninger.

Når det gjelder empowerment og brukermedvirkning er det mange studier som understreker brukernes ønske om involvering, samarbeid og gjensidig kommunikasjon i møte med barnevernet. Det kommer frem både i studiene når det gjelder foreldre som er fornøyd med erfaringen med barnevernet og de som har hatt dårlig opplevelse av kontakten (Slettebø, 2008, s.147; Otterlei et al., 2021). Disse resultatene gjelder generelt møte mellom foreldre og barnevernet, men de kan også være relevante i forhold til flyktningene når barnevernet møter foreldre som er på introduksjonsprogram.

En del andre studier gjelder bare minoritetsfamilier og viser at god kommunikasjon og åpen dialog med informasjon om det norske systemet på en forståelig måte bidrar til bedre relasjon med minoriteter og hjelpe med integrering. Det å se person som en helhet, ta dem på alvor, vise omsorg og ikke bare anse som minoritetsforeldre, bidrar til at brukerne har mer positiv innstilling mot barnevernet (Haugen et al, 2018, s. 13; Fylkesnes & Netland, 2012, s. 224). Studie til Fylkesnes og Netland (2021, s. 233) viste imidlertid at den positive innstillingen kan skyldes følelse av avmakt og forhindre kritisk innspill fra minoriteter siden de vet at det er barnevernet som har makt i situasjonen. Resultatene fra Slettebøs studie (2008, s. 129) representerer også mulighet at foreldre kan bli redd for å være kritisk, så det er viktig for profesjonsutøvere å gi foreldre en mulighet til å være uenig. Denne tilnærmingen forsterker empowerment og dermed tilliten. Det betyr at det er viktig for ansatte å bruke empowerment for å sette i gang dialogen, vise respekt og stille seg åpent til forskjellige meninger.

Berg og Paulsen (2015) i sin studie legger også vekt på kommunikasjon med innvandrerbefolkningen og tillit knyttet til den, men tar den kulturelle tilnærmingen til arbeidet. De understreker likevel flere utfordringer, som for eksempel bruk av tolk eller

kulturelle forskjeller og manglende kulturforståelse fra ansatte. Lignende resultater fikk Fylkesnes et al (2015), hvor informantene viste at barnevernet ikke går i dialog, setter seg i maktposisjon over minoritetsforeldre slik at de føler seg krenket og til og med diskriminert. Berg et al (2017, s. 78) diskuterer også utfordringer, og en av disse er manglende bruk av tolk som fører til dårligere dialog og misforståelser. Disse negative erfaringene og utfordringene er viktig å ta hensyn til siden de påpeker hva som er viktig å arbeide med.

Når det gjelder positive erfaringer i forhold til kultur forklarer Fylkesnes og Netland (2012) at kulturelle forskjeller i møte med minoritetsfamilier er unngåelig og det er viktig å ta hensyn til dem, men de trenger ikke å bli til et problem hvis forskjellene er diskutert og forklart. Bergset (2011) legger også vekt på kulturelle forskjeller, og forklarer at flere informanter mente at kulturelle forskjeller ofte blir overdramatisert, men ikke alltid viktigere enn individuelle egenskaper hos brukere. Det er viktig å ha interkulturell kompetanse for ansatte, men på den andre siden må hjelpere alltid ta hensyn til mennesker og ikke bare kultur. Lignende resultat har Fylkesnes og Netland (2012) fått i sin studie som også legger vekt på kommunikasjon, bruk av tolk hvis nødvendig, kompetanse blant ansatte og evne til å se på brukerne som individer. Alle disse resultatene er viktig å bruke i arbeid med alle minoritetsfamilier i forskjellige situasjoner. De er dermed relevante for denne oppgaven også siden de kan hjelpe flyktningetjenesten og barneverntjenesten å bygge gode og tillitsfulle relasjoner med de ukrainske flyktningene.

5 Diskusjon

Gjennom oppgaven har vi etablert at tillit er grunnleggende i relasjonen mellom mennesker (Skau, 2018) og at det er nødvendig å inkludere tillitsetablering i arbeidet for å oppnå bedre relasjon med flyktninger. I tillegg viser forskning at brukerne som har hatt erfaring med barnevernet har bedre tillit til tjenesten enn de som ikke har hatt den (Berg et al, 2017), så det er viktig å sørge for at flyktingenes første møte med barnevernet kan bli en god erfaring for dem. I dette kapitlet skal vi diskutere hvordan empowerment og kulturforståelse kan bidra til tillit i forbindelse med samarbeidet mellom flyktingetjenesten og barneverntjenesten og svare på forskningsspørsmålene. Samarbeidet som vi fokuserer på er ICDP kurs og dialogmøtene med flyktninger.

5.1 Hvordan kan et empowermentperspektiv i samarbeidet mellom flyktingtjenesten og barnevernstjenesten bidra til at ukrainske flyktninger får økt tillit til barnevernet?

Empowermentperspektiv kan være en viktig tilnærming å inkludere i tillitsetablering. Dette blant annet fordi de ukrainske flyktingene som nylig har kommet til Norge befinner seg i en ustabil situasjon grunnet blant annet kollektiv beskyttelse de har fått i landet (Utlendingsloven, 2008, §34). I tillegg viser forskning at mange innvandrere føler frykt av barnevernet og tror at barnevernet «bare tar barn fra foreldre» (Jabar, 2022; Fylkenses et al, 2015; Rugkåsa et al, 2017; Haugen et al, 2018; Berg et al, 2017; Manum, 2015). En av grunnene til dette kan være makten som barnevernet har (Bunkholdt & Kvaran, 2021) og at flyktingene er en av de mer sårbare gruppene som står i en avmakt posisjon (Askheim, 2016). Maktaspekten blir det eneste de vet om barnevern på grunn av de ryktene de hører fra andre, og har lite erfaring med tjenesten selv. Dette skaper en oppfatning av barnevernet som streng instans som kan regulere deres liv, og ustabil situasjon i landet kan forverre denne oppfatningen. Dette kan føre til avmakt hos flyktninger og dermed mistillit. Denne mistilliten er det som empowermentperspektiv kan være rettet mot for å endre oppfatning av barnevernet.

Selv om barnevernet har makt, stemmer det imidlertid ikke at barnevernet bare er en maktinstans. De driver med mange frivillige hjelpetiltak og de fleste familier får hjelp (Statistisk sentralbyrå, 2022). Det er viktig for flyktninger å få denne informasjonen på dialogmøter med barnevernet siden den kan ufarliggjøre barnevernet og gi mer pålitelig

informasjon om tjenesten. Ærlig informasjon om makten som barnevernet har, men også hjelpen de utfører for brukerne kan bidra til at flyktingene får den nødvendige kunnskapen om tjenesten. Denne kunnskapen innebærer også hvor viktig brukermedvirkning og empowerment er i arbeidet, og ansatte kan vise eksempler der familier har fått mulighet til å bestemme over sin situasjon i noen barnevernssaker, på grunn av dette kan det føre til bedre tillit til tjenesten.

Hvis vi skal se på empowermentperspektiv nærmere i lys av begge sider av samarbeidet, kommer det frem flere aspekter som kan hjelpe med tillitsetablering. ICDP kurs og dialogmøter kan framstå som en forelesning fra barnevernsansatte eller veiledning på ICDP om den «riktige» norske oppdragelsen hvor flyktingers stemme ikke er hørt (Solberg, 2020). Å ikke bli hørt eller testet fører til avmakt hos flyktinger og hindrer tillitsetablering og det er flere brukere som har et ønske om involvering, samarbeid og gjensidig kommunikasjon (Slettebø, 2008; Otterlei et al., 2021). Det betyr at det er viktig at ICDP og dialogmøter framstår som dialoger der flyktinger er aktive deltakere (Brok et al, 2000; Ellingsen & Skjefstad, 2015) og ansatte er åpne for spørsmålene og diskusjonen. Dette kan oppnås med rett til selvbestemmelse som er en viktig del av empowermentperspektivet (Stang, 2001), medvirkning som innebærer at brukeren får bestemme over sin situasjon (Ellingsen & Skjefstad, 2015) og det kritiske blikket (Slettebø, 2008) selv om det kan føre til at faglig kontroll blir svekket (Ellingsen & Skjefstad, 2015). Hvis flyktinger kjenner på at de har makt og kan også styre dialogen og har mulighet til å være kritisk til temaene rundt den «riktige barneoppdragelsen» kan det føre til en komfortabel stemning der flyktinger kan ytre alle tankene de har rundt barnevernet. Muligheten til å komme opp med egne ideer og at disse ideene blir tatt på alvor kan føre til mestringsfølelse hos flyktinger og makt - det som empowerment er rettet mot. På denne måten kan profesjonsutøvere fungere som katalysatorer for empowerment og flyktingene blir aktive deltakere i prosessen (Brok et al, 2000; Ellingsen & Skjefstad, 2015). Ved å gi flyktinger mestringsfølelse og makt gjennom deltakelse i ICDP kurs og dialogmøter kan profesjonsutøvere øke tilliten til ansatte fra barnevernet og tjenesten generelt.

Et annet aspekt som er relevant i forhold til empowerment er å forvente og akseptere mistillit og skeptisisme fra flyktinger. Flyktinger har ikke erfaring med tjenesten, og kjenner ikke kompetanse som barnevernsansatte har, så de har lite rollebasert tillit (Weele og Karlsen, 2022). Mistillit kan dermed fungere som en kontrollaspekt (Grimen, 2009) og

barnevernsansatte kan kjenne på at de skal øke sin kompetanse i forhold til blant annet empowerment eller manglende kompetanse om flyktninger (Vannebo & Breimo, 2020) for å oppnå tillit fra flykninger. Flykninger i denne situasjonen kan på sin side føle makt i situasjonen siden de kan kjenne at mistilliten deres er respektert. Dette fører til utvikling av relasjonsbasert tillit (Weele og Karlsen, 2022) som baseres på personlig relasjon mellom profesjonsutøvere og brukere og kan være mer lønnsomt i denne situasjonen.

I tillegg til det finnes det en annen tilnærming i empowerment som kan bidra til tillit fra flykningene. Det er å finne ressurser hos dem. Teorien til Brok et al (2000) legger vekt på individuell tilnærming, og at det hjelper til å finne ressurser hos hver enkelt bruker, men hvordan skal man jobbe individuelt i forebyggende arbeid der ansatte møter flykningene som en gruppe på ICDP kurs eller dialogmøte? Det gjør den individuelle tilnærmingen vanskeligere å utøve, og det betyr at profesjonsutøvere må finne andre måter å finne ressurser på. Arbeid i mindre grupper i løpet av ICDP kurs kan være en av de mulige løsningene til det. Gruppearbeid kan bidra til diskusjoner og det kan bli lettere for flykninger å dele meningen sin, og lettere for profesjonsutøvere å bli kjent med dem individuelt enn i større gruppe og finne ressurser hos hver enkel flyktning.

Vi har diskutert empowermentperspektiv i lys av dialogmøtene og ICDP kurs som er en del av tverrfaglig samarbeidet mellom flykningetjenesten og barneverntjenesten. Forskning viser at tverrfaglig samarbeid bidrar til utvikling av felles kunnskap og kompetanse for profesjonsutøvere (Stokken & Hunnes, 2019) og oppfatning hos brukere at tjenestene jobber godt sammen ved å stole på hverandre sin kompetanse. Når det gjelder samarbeid mellom flykningetjenesten og barneverntjenesten er det undervurdert kompetanseområde (Vannebo & Breimo, 2020), så det er viktig å se på det i forhold til empowerment og tillit hos brukeren. Både ICDP kurs og dialogmøtene foregår på opplæringscenter og er en del av introduksjonsprogrammet for flykninger (Integrerings- og mangfoldsdirektorat, 2017; Ali, 2015), noe som flykninger er vant til og føler seg trygt i. Flykninger kan føle makt der siden de har tillit til ansatte på flykningetjenesten og det kan føre til at tillit til barnevernet også økes.

Det kan imidlertid hende at flykninger kan se på flykningetjenesten som en annen profesjonskultur (Nordby, 2013) enn barnevernet, og ansatte må ha en ubehagelig meklingsrolle i møtene (Vannebo & Breimo, 2020) siden de er nærmere flykninger enn barnevernet.

Flyktningene kan føle at tjenesten er «på deres side» i motsetning til barnevernet. Dette kan oppstå som et etisk dilemma som kan skyldes at de to tjenestene har forskjellige faglige vurderinger basert på sin rolle i flyktnings liv. Dette kan bli forvirrende for flyktninger og hindre tillitsetablering til barnevernet. For å unngå meklingsrollen, er det nødvendig for ansatte fra flyktningetjenesten å vise at de støtter flyktninger, noe som kan bidra til empowerment, men samtidig vise at de to tjenestene stoler på hverandres kompetanse. Flyktninger som har tillit til bare flyktningetjenesten kan dermed føle seg tryggere i situasjonen og få tillit også til barnevernet.

Denne oppgaven handler om tillit til barnevernet og forskningsspørsmålet som vi har diskutert handler om hvordan denne tilliten kan forsterkes gjennom empowerment. Empowerment orientert arbeid, som utøves gjennom om å finne ressurser i hvert enkelt menneske, gi dem mulighet til å være uenig med profesjonsutøvere og gi dem rom til å utrykke sin uenighet ved å skape god og gjensidig dialog hvor samarbeid er med på å myndiggjøre flyktninger og skape mer komfortabel stemning. Basert på diskusjon kan vi påstå at disse aspektene som empowermentperspektiv innebærer at flyktninger kan få økt tillit til tjenesten.

5.2 Hvordan kan kulturforståelse bidra til økt tillit til barnevernet blant ukrainske flyktninger i samarbeid mellom flyktningetjenesten og barneverntjenesten?

Tillitsetablering med flyktninger som har usikre oppholdsforhold i landet kan være ekstra utfordrende for sosialarbeidere, særlig når det gjelder tillit i forhold til barneoppdragelse (Bø, 2010). Kollektiv beskyttelse bidrar til at flyktninger føler seg utenfor i samfunnet siden de har midlertidig opphold i landet (Utlendingsloven, 2008, §34) og kan plutselig måtte flytte tilbake. Ansatte fra barnevernet på sin side kan oppfatte det som unødvendig å bli grundig kjent med ukrainerne og deres kultur siden situasjonen er midlertidig. Barnevernloven gjelder imidlertid alle flyktninger (Barnevernsloven, 2021, §1-2) så det er viktig å bli kjent med ukrainske flyktninger og jobbe med deres tillit til tjenesten. Kulturforståelse kan dermed bli en viktig del av tillitsetablering siden kultur er noe som skaper trygge rammer og identitet (Thorbjørnsrud, B., 2019; Aadnesen & Hærem, 2007; Skare, 1996; Eriksen, 2014) og kan bli en viktig ressurs. Det er viktig å ta hensyn til kulturen og bruke kulturforståelse i løpet av ICDP kurs og dialogmøter siden det kan hjelpe med tillitsetablering. Kulturforståelse krever imidlertid interkulturelt kompetanse og spesifikk kunnskap fra ansatte (Skare, 1996;

Aadnesen & Hærem, 2007; Bø, 2010) som ofte mangler (Vannebo & Breimo, 2020). Vi skal derfor diskutere måter kulturforståelse kan bli brukt på i løpet av ICDP kurs for flyktninger og dialogmøtene med barnevernet slik at det kan bidra til økt tillit til barnevernet.

ICDP kurs kan være et nyttig felt å bruke kulturforståelse i, for å etablere tillit fra flyktninger, fordi det er flere minoritetsfamilier som viser interesse til barnevernet etter ICDP kurs (Solberg, 2020). Kurset er utøvd på samme måte for flyktninger som for norske foreldre (Integrerings- og mangfoldsdirektorat, 2017) og kan dermed mangle kulturperspektivet som kreves i møte med flyktninger fra andre kulturer. Denne mangelen kan føre til at flyktningene kan føle at deres kompetanse blir undervurdert og de kan føle at de blir testet som foreldre (Solberg, 2020) om de passer til norske standarder eller ikke. Dette kan hindre tillitsetablering. Det er derfor viktig å ta hensyn til deres kompetanse, og kanskje det er noen kulturelle trekk ved barneoppdragelse som kan være relevant å inkludere i kurset. Konflikt mellom kulturelle verdier kan imidlertid framstå som et etisk dilemma (Nordby, 2013) når barnevernet skal ta hensyn til andre måter å oppdra barna på, men samtidig vise og forklare foreldrene grunnene til hvorfor barnets medbestemmelse og individualisme (Bø, 2010) kan være en fordel for både barna og foreldre. Klare og forståelige forklaringer fra barnevernet blir den mulige løsningen til dette dilemmaet. For eksempel er «barnets beste» en av de viktigste prinsippene i barnevernet (Prop. 133 L, 2020–2021) og selv om begrepet kan tolkes på forskjellige måter, er det nødvendig å forklare ukrainerne hva som ligger i begrepet, hvorfor det er viktig og hvordan barnevernet arbeider med dette prinsippet. De kan til og med finne noe som er til felles med «den ukrainske måten» og vise til disse likhetene. På denne måten kan det oppnås balanse mellom kulturforståelse og samtidig inkludering av den «norske måten» i forhold til barneoppdragelse. Hvis flyktninger ser at kulturen deres blir inkludert, kan det føre til tillit til tjenesten.

Dialogmøtene er også en god mulighet for barnevernet å bruke kulturforståelse og etablere tillit ved hjelp av det. Dialogmøtet handler mest om å gi informasjon om barnevernet på en forståelig måte som kan føre til bedre integrering. Dialogmøtene, sammen med ICDP kurs, er en del av introduksjonsprogram og målet i programmet er blant annet integrering (Arbeids- og inkluderingsdepartementet, 2021). Integrering er også et mål i norsk politikk (Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet, 2015). Flyktninger som lykkes med integrering kan føle seg tryggere i et nytt land og har derfor bedre tillit til tjenestene som blant annet barnevernet. Mistilliten til tjenestene på den andre siden kan hindre integrering og føre til

segregering. Kulturforståelse som er brukt i dialogmøtene kan bidra til at to kulturer kan støtte hverandre (Jensen, 2018). Kulturperspektivet kan også gi grunnlag for bygge opp tillit (Skare, 1996) hvis flyktninger ser at ansatte prøver å forstå kulturen deres istedenfor å bruke norsk kultur som den ideelle og dominerende og ikke setter seg i maktposisjon som fører til diskriminering (Fylkesnes et al, 2015). For å lykkes i det er det viktig å ta hensyn til kultur ved å være klar over noen kulturelle trekk som ukrainerne kan ha annerledes fra nordmenn, og gi dem mulighet til å uttrykke det i dialogmøter. Kulturelle forskjeller kan skape utfordringer i arbeidet (Eriksen og Sajjad, 2020), men kunnskap om forskjellige kulturelle trekk kan hjelpe med tillitsetablering. Ukrainerne kan ha en annerledes tilnærming til å få eller gi tilbakemeldinger (Outstaffing oriented, 2022) i løpet av dialogmøter, og kan vise sin mistillit til barnevernet med sterke reaksjoner hvis det er noe som plager dem. Norske ansatte forventer kanskje mildere reaksjoner, og dette kan føre til gjensidig mistillit og til og med konflikt. Ved å være klar over at det er bare en måte å uttrykke seg på og ikke aggresjon, kan barnevernsansatte sammen med flyktningetjenesten reagere på det med respekt. Følelse av at de er respektert selv om de uttrykker seg på en annen måte kan bidra til bedre tillit til profesjonsutøvere og barnevernet generelt.

Selv om kulturforståelse er en viktig del av arbeidet, kan overskudd av kultursensitivitet også hindre tillitsetablering. Teori og forskning advarer mot å se på flyktninger som bare produkter av kultur (Erikson og Sajjad, 2020; Bergset, 2011) siden det kan føre til at flyktninger blir behandlet som en gruppe og ikke som individer med egne tanker som ikke har noe med kultur å gjøre. Ansatte må ta hensyn til deres forskjellige synspunkter og ikke anse foreldre som bare «minoritetsforeldre» (Haugen et al, 2018; Fylkesnes & Netland, 2012). Kulturelle forskjeller er uunngåelig (Fylkesnes og Netland, 2012) og kan bli overdramatisert (Bergset, 2011). De trenger ikke å bli til et problem hvis profesjonsutøvere husker at flyktninger representerer mer enn bare kulturen deres. Ved å se på dem som individer og samtidig gi mulighet til å bruke sine kulturelle kunnskaper, kan ansatte fra barneverntjenesten oppnå tillit og det kan øke tilliten til tjenesten generelt.

En annen relevant utfordring som kan hindre kulturforståelse og dermed tillitsetablering er språk- og kommunikasjonsproblemer. Behov for tolk er økende og helt nødvendig, dette viser både teori og forskning (Fylkesnes og Netland, 2012; Bø, 2010; Skare, 1996). Det er imidlertid vanskelig å skape kvalifiserte tolker og det fører til kommunikasjonsproblemer som kan være avgjørende i tillitsetablering. Alle de andre aspektene ved kulturforståelse blir

ubrukelige uten gode måter å kommunisere på. Dette gjør tolkerollen avgjørende i møte med flyktninger. Både ICDP kurs og dialogmøtene er rettet mot formidling og utveksling av kunnskap, så det er viktig at flyktningene forstår godt det barnevernet forklarer og omvendt. Teori viser at det kan bli ubehagelig å bruke tolk som den tredje personen i samtalen (Bø, 2010; Skare, 1996), men når det gjelder ICDP kurs eller dialogmøtene kan det bli mindre ubehagelig fordi å møte barnevernet i en større gruppe kan føles mindre personlig. God og gjensidig kommunikasjon er avgjørende i tillitsetablering og det er derfor nyttig å bruke tolk i disse møter for å skape tillit til barnevernet.

Kulturforståelse er en viktig tilnærming i samarbeid mellom barnevernet og flyktningetjenesten som bidrar til økt tillit blant ukrainske flyktninger til barnevernet. Denne tilnærmingen utøves gjennom forståelse av deres kultur, bruk av kulturen som ressurs i ICDP kurset og dialogmøtene uten å legge for mye vekt på den og forsterkede kommunikasjonen på tvers av språk- og kulturelle forskjeller ved å bruke kvalifiserte tolker. Alle disse aspektene av kulturforståelse bidrar til at flyktningene får bedre kjennskap til barnevernet og dermed bedre tillit til tjenesten.

6 Avslutning

I denne oppgaven har vi studert hvordan samarbeidet mellom barneverntjenesten og flyktingetjenesten i form av ICDP kurs og dialogmøtene kan bidra til økt tillit til barnevernet for ukrainske flyktninger. Oppgaven søker å besvare hvordan empowermentperspektivet og kulturforståelse i samarbeidet kan bidra til økt tillit til barnevernet blant ukrainske flyktninger.

I diskusjonsdelen har vi etablert at begge tilnærmingene kan bidra til økt tillit hvis profesjonsutøvere bruker dem på riktig måte. Empowerment kan brukes i forhold til å finne ressurser i hvert enkelt menneske, gi flyktninger mulighet til å være uenig og utrykke sin mening selv om det motstrider barneverntjenestens eller flyktingetjenestens. Empowerment kan hjelpe med å skape god dialog med flyktingene både på ICDP kurs og dialogmøter, og gi dem maktfølelse og følelse av å være respektert, som kan bidra til bedre forhold til barnevernet og dermed tillit.

Kulturforståelse er også en viktig tilnærming i forebyggende arbeid med flyktninger. Kultur er en viktig ressurs og det er nødvendig for profesjonsutøvere å forstå den og bruke i ICDP kurs og dialogmøter. Det er viktig å vise flyktninger at ansatte tar hensyn til kulturen ved å inkludere den i ICDP kurs og dialogmøtene. Det er imidlertid viktig å ikke legge for mye vekt på kultur og ta hensyn til de individuelle trekkene. Kommunikasjon er også relevant i møte med en annen kultur, så det er nødvendig å bruke kvalifiserte tolker. God kommunikasjon, kulturforståelse og respekt til kulturen kan bidra til å skape tillit til barnevernet.

Fra svarene på forskningsspørsmålene kan vi se at både kulturforståelse og empowerment kan bidra til økt tillit fra flyktingene. Det er også viktig å nevne at samarbeidet selv bidrar til tillit siden det foregår sammen med flyktingetjenesten som flyktingene har i utgangspunktet et bedre forhold til. Tillit kan forsterkes ved å gi dem erfaring og kunnskap om barnevernet før de møter tjenesten i en personlig sak, så møtet blir mindre forvirrende for dem. Det kan også bidra til at rykter som flyktingene har hørt om barnevernet blir forandret og barnevernet skal få mer tillit. Svaret på problemstillingen om hvordan samarbeid mellom barneverntjenesten og flyktingetjenesten kan bidra til økt tillit til barnevernet fra ukrainske flyktninger, er dermed gjennom empowerment og kulturforståelse der en viser respekt til flyktninger som både brukere og minoritetspersoner med en annen kultur ved å bruke deres forhold til flyktingetjenesten, og skaper trygge rammer for møte med barnevernet.

Denne oppgaven finner at samarbeidet mellom flyktningetjenesten og barneverntjenesten kan bidra til tillit blant ukrainske flyktninger til barnevernet. Basert på diskusjonen kan vi imidlertid konkludere at selv om dette samarbeidet (ICDP kurs og dialogmøtene) har eksistert før, finnes det fortsatt mistillit og frykt for barnevernet blant flyktninger (Jabar, 2022; Fylkenses et al, 2015; Rugkåsa et al, 2017; Haugen et al, 2018; Berg et al, 2017). Ukrainske flyktninger har kommet nylig til landet og har annerledes status enn andre (Utlendingsloven, 2008, §34). Det er fortsatt lite forskning på arbeidet med ukrainerne, og denne oppgaven gir dermed oversikt for barnevernsansatte og ansatte fra flyktningetjenesten om hvordan samarbeidet kan utvides og forbedres i forhold til ukrainerne ved å bruke empowerment og kulturforståelse.

I tillegg til at oppgaven kan være relevant for profesjonsutøvere har den også samfunnsrelevans. Det har kommet mange flyktninger i løpet av det siste året og det er ingen indikasjon at krigen snart skal ta slutt. Det betyr at flere kan komme og det norske samfunnet må forholde seg til ukrainerne og hjelpe med integrering. Mistilliten til blant annet barnevernet kan hindre integrering og kan føre til segregering istedenfor, som er nevnt i diskusjonen. Det at en relativt stor gruppe har mistillit til barnevernet kan bli problematisk, og denne oppgaven forklarer hvordan det kan være mulig å forebygge det.

Det er tydelig at ansatte fra barnevernet står i utfordrende posisjon når de må skape tillit til flyktninger som kanskje har mange fordommer og er veldig skeptiske til tjenesten. Det er mulig at de har prøvd både kulturalisering og empowerment, men tillit blir ikke oppnådd likevel. Resultatene av denne studien kan imidlertid fungere som utgangspunkt for det forebyggende arbeidet med flyktninger som er utøvd sammen med flyktningetjenesten, og både empowerment og kulturforståelse kan bli prøvd i arbeidet. Det finnes også en del andre tilnærminger som kan være nyttige, som for eksempel traumesensitivitet eller andre psykologiske faktorer som kan påvirke relasjon mellom flyktninger og barnevernet og kan jobbes med. Empowerment og kulturforståelse kan imidlertid gi mange gode muligheter for å øke tillit og denne oppgaven viser hvordan de kan bli brukt for å oppnå målet.

Referanseliste

- Aadnesen, B. N. & Hærem, E. (2007). *Interkulturelt barnevernsarbeid*. Universitetsforlaget.
- Ali, A. (2015). Et flerkulturelt barnevern? Hvordan fremme dialog mellom barnevernet og etniske minoriteter. *Norges barnevern*, 92(2), 148-150. <https://doi.org/10.18261/ISSN1891-1838-2015-02-07>
- Arbeids- og inkluderingsdepartementet. (2021, 15. oktober). *Introduksjonsprogram*. <https://www.regjeringen.no/no/tema/innvandring-og-integrering/asd/Verkemiddel-i-integreringsarbeidet/introduksjonsprogram/id2343472/>
- Askeim, O. P. (2016). *Empowerment i helse- og sosialfaglig arbeid*. Gyldendal Norsk Forlag
- Barne- og likestillingsdepartementet. (2006). *Rapport: Foreldreveiledning tilpasset barnevernet. Et pilotprosjekt*. <https://www.icdp.no/wp-content/uploads/2019/04/Rapport-barnevernprosjektet-06.pdf>
- Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet. (2015, januar). *Regjeringens mål for integrering*. https://www.regjeringen.no/contentassets/a15355e81b7a44f38f981337fe9a44f1/regjeringens-mal-for-integrering_13-3-15.pdf
- Barnevernsloven. (2021). Lov om barnevern. (LOV-2021-06-18-97). Lovdata. <https://lovdata.no/LTI/lov/2021-06-18-97>
- Berg, B., Paulsen, V., Midjo, T., Haugen, M.G.D., Garvik, M. & Tøssebro, J. (2017). *Myter og realiteter. Innvandreres møter med barnevernet*. Trondheim: NTNU Grafisk senter. <https://ntnuopen.ntnu.no/ntnu-xmlui/bitstream/handle/11250/2451555/Myter%20og%20realiteter%20-%20bendelig.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Berg, B. & Paulsen, V. (2015). Myter eller realiteter? - Møter mellom innvandrere og barnevernet. *Tidsskriftet Norges Barnevern*. 92(2), 152-155. <https://doi-org.hvo-ezproxy-01.hivolda.no/10.18261/ISSN1891-1838-2015-02-08>
- Bergset, K. (2011). Systemisk familierapi og interkulturell kompetanse. *Fokus på familien*, 39(3), 180-195. <https://doi.org/10.18261/ISSN0807-7487-2011-03-03>
- Brok, P., Lundemark Andersen, M. & Mathiasen, H. (2000). *Empowerment på dansk*. Dafolo.
- Bunkholdt, V. & Kvaran, I. (2021). *Kunnskap og kompetanse i barnevernsarbeid*. (2. utg.) Gyldendal.
- Bø, B. P. (2010). Det flerkulturelle barnevernsarbeidet – utfordringer, erfaringer og kompetansebehov. | M. S. Kaya, A. Høgmo & H. Fauske (Red.), *Integrasjon og mangfold. Utfordringer for sosialarbeideren* (s. 206 – 230). Cappelen Damm.
- Ellingsen, I. T. & Skjefstad, N. S. (2015). Anerkjennelse, myndiggjøring og brukermedvirkning. | I. T. Ellingsen, I. Levin, B. Berg & L. C. Kleppe (Red.), *Sosialt arbeid: En grunnbok* (s. 97 – 111). Universitetsforlaget.
- Eriksen, T. H. (2014). Kultur, verdier og menneskerettigheter. | T. H. Eriksen (Red.) *Flerkulturell forståelse* (2. utg., s. 73 – 98). Universitetsforlaget.
- Eriksen, T. H. & Sajjad, T. A. (2020). *Kulturforskjeller i praksis. Perspektiver på det flerkulturelle Norge*. (7. utg.) Gyldendal Norsk Forlag.
- Fellesorganisasjonen. (2019). Yrkesetisk grunnlagsdokument for barnevernspedagoger, sosionomer, vernepleiere og velferdsvitere. Hentet fra: <https://www.fo.no/getfile.php/1324847-1580893260/Bilder/FO%20mener/Brosjyrer/Yrkesetisk%20grunnlagsdokument.pdf>
- Fylkesnes, M. K., Netland, M. (2013). God praksis i møte med etniske minoritetsfamilier i barnevernet: saksbehandlers og foreldres erfaringer. *Tidsskriftet Norges Barnevern*. 89(4), 221-235. <https://doi.org/10.18261/ISSN1891-1838-2012-04-02>

- Fylkesnes, M. K., Iversen, A. C., Bjørknes, R., Nygren, L. Frykten for barnevernet - En undersøkelse av etniske minoritetsforeldres oppfatninger. *Tidsskriftet Norges barnevern*, 92(2), 81-96. <https://doi.org/10.18261/ISSN1891-1838-2015-02-02>
- Gausdal kommune. Flyktningtjenesten. Hentet 16. april fra <https://www.gausdal.kommune.no/om-flyktingtjenesten.433025.no.html>
- Grimen, H. (2009). *Hva er tillit*. Universitetsforlaget.
- Haugen, G. M. D., Paulsen, V., Caspersen, J. (2018). Barnevernets forebyggende arbeid mot vold i minoritetsfamilier. *Tidsskriftet Norges barnevern*, 95(1), 04-17. <https://doi.org/10.18261/issn.1891-1838-2018-01-02>
- ICDP Norge. (2023). *Hva er ICDP?* <https://www.icdp.no/hva-er-icdp/>
- Integrerings- og mangfoldsdirektorat. (2017, 2. mars). *Trygge foreldre i nytt land*. <https://www.imdi.no/lar-fra-andre/foreldreveiledning-i-ralingen/>
- Integreringsloven. (2020). Lov om integrering gjennom opplæring, utdanning og arbeid. (LOV-2020-11-06-127). Lovdata. <https://lovdata.no/lov/2020-11-06-127>
- Jabar, A. A. (2022). *Tillit til barnevernet blant minoriteter fra kommunalt ansattes perspektiv*. [Masteroppgave, Universitetet i Bergen]. Bora. <https://bora.uib.no/bora-xmloi/bitstream/handle/11250/3002609/MASTEROPPGAVE-I-BARNEVERN---V-R-2022--AZIZA-ABDUL-JABAR---FINALE-DOKUMENT.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Jensen, I. (2018). *Grundbog i kulturforståelse*. (3. utg.) Samfundslitteratur
- Justis- og beredskapsdepartementet. (2023, 24. januar). *Fordrevne fra Ukraina får forlenget oppholdstillatelse i Norge*. <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/fordrevne-fra-ukraina-far-forlenget-oppholdstillatelse-i-norge/id2960113>
- Kleppe, L. C. (2015). Sosialfaglig kompetanse. | I. T. Ellingsen, I. Levin, B. Berg & L. C. Kleppe (Red.), *Sosialt arbeid: En grunnbok* (s. 139 – 153). Universitetsforlaget.
- Kojan, B. H. (2020). Å fatte beslutninger i barnevernet. | Ø. Christiansen & B. H. Kojan (Red.), *Beslutninger i barnevernet* (s. 19 – 33). Universitetsforlaget.
- Levin, I. & Ellingsen, I. T. (2015). Relasjoner i sosialt arbeid. | I. T. Ellingsen, I. Levin, B. Berg & L. C. Kleppe (Red.), *Sosialt arbeid: En grunnbok* (s. 112 – 124). Universitetsforlaget.
- Lillestrøm kommune. Flyktningtjenesten. Hentet 16. april fra <https://www.lillestrom.kommune.no/integrering-og-flyktinger/flyktingtjenesten/>
- Lov om midlertidige endringer i lovverket som følge av ankomst av fordrevne fra Ukraina. (2022). (LOV-2022-06-10-35). Lovdata. <https://lovdata.no/lov/2022-06-10-35>
- Manum, O. A. (2015). Innvandrernes utfordringer til norsk barnevern. *Tidsskriftet Norges barnevern*, 92(2), 140-146. <https://doi-org.hvo-ezproxy-01.hivolda.no/10.18261/ISSN1891-1838-2015-02-0>
- Nordby, H. (2013). *Etikk i barnevern*. Gyldendal Norsk Forlag
- Norman, M. G. (2016, 9. januar). *Massedemonstrasjoner mot norsk barnevern i 19 land*. VG. <https://www.vg.no/nyheter/utenriks/i/ejxPl/massedemonstrasjoner-mot-norsk-barnevern-i-19-land>
- Odland, A. M. (2022, 1. august). «Anna» fra Ukraina ber venner dra til andre land enn Norge. – Når jeg forteller vår historie forstår de hvorfor. Frifagbevegelse. <https://frifagbevegelse.no/fontene/anna-fra-ukraina-ber-venner-dra-til-andre-land-enn-norge--nar-jeg-forteller-var-historie-forstar-de-hvorfor-6.469.884500.cd8597e388>
- Odland, A. M. (2022, 25. mai). *Nordmenn lar barna sine gå kilometervis. Vi gir barna våre ekstra lekser, sier ukrainske Tetyana*. Fontene. <https://fontene.no/nyheter/-nordmenn-lar-barna-sine-ga-kilometervis-vi-gir-barna-vare-ekstra-lekser-sier-ukrainske-tetyana-6.47.874458.bbf2ca6f8c>
- Olsen, T. (2022, 22. august). *Mange i Ukraina har et skrekkbilde av norsk barnevern. Hittil har det vært én sak blant 8000 flyktningbarn*. Aftenposten.

<https://www.aftenposten.no/norge/i/OrLyzl/mange-i-ukraina-har-et-skrekkbilde-av-norsk-barnevern-hittil-har-det-vaert-en-sak-blant-8000-flyktningbarn>

- Otterlei, M. T., Ilstad, J. T. & Paulsen, E. (2021). Foreldre i krise: Foreldres opplevelser med en omsorgsovertakelsesprosess. *Tidsskriftet Norges Barnevern*, 98(3), 192–209.
<https://doi.org/10.18261/ISSN1891-1838-2021-03-04>
- Outstaffing oriented. (2022). *Den norske og ukrainske kulturen: Er vi virkelig så forskjellige?*
<http://outstaffing.no/den-norske-og-ukrainske-kulturen-er-vi-virkelig-s-forskjellige>
- Prop. 133 L (2020–2021). *Lov om barnevern (barnevernsloven) og lov om endringer i barnevernloven*. Barne- og familiedepartementet. Hentet fra:
<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/prop.-133-l-20202021/id2842271/?ch=7#:~:text=7.1.4.2%20Barnets%20beste%20som,dermed%20lovens%20mest%20sentrale%20hensyn.>
- Rugkåsa, M., Ylvisaker, S. & Eide, K. (2017). *Barnevernet i et minoritetsperspektiv. Sosialt arbeid med barn og familier*. Gyldendal Norsk Forlag.
- Skare, S. (1996). *Flerkulturelt barnevernsarbeid*. (2. utg.) Kommuneforlaget.
- Skau, G. M. (2018). *Gode fagfolk vokser. Personlig kompetanse i arbeid med mennesker*. (5. utg.) Cappelen Damm
- Skjelvik, S., Karlsen, A. K., Brembo, F. & Martinsen, M. W. (2022, 7. desember). *Rekordmange flyktninger bosatt: Se hvor mange din kommune har tatt imot*. NRK.
<https://www.nrk.no/nordland/ukraina-norge-har-tatt-imot-nesten-30.000-flyktninger-fra-ukraina-i-ar-1.16211003>
- Slettebø, T. (2008). *Foreldres medbestemmelse i barnevernet: En studie av foreldres erfaringer med individuell og kollektiv medvirkning* [Doktorgradsavhandling, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet]. NTNU Open. https://ntnuopen.ntnu.no/ntnu-xmlui/bitstream/handle/11250/267646/124503_FULLTEXT01.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Solberg, T. L. (2020). *Illusjonen om den likeverdige samtale i ICDP for minoriteter. En studie av maktforhold i foreldreveiledning for flyktninger, med analyse i interaksjon, formål og diskusjon*. Universitetet i Agder. <https://uia.brage.unit.no/uia-xmlui/bitstream/handle/11250/2727067/ME-522%20Tonje%20Solberg.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Stang, I. (2001). *Makt og bemyndigelse – om å ta pasient- og brukermedvirkning på alvor*. Gyldendal Norsk forlag.
- Statsforvalteren. (2023, 3. mars). *Barnevern*. <https://www.statsforvalteren.no/portal/barn-og-foreldre/barnevern/>
- Statistisk sentralbyrå. (2022). 09050: Barn 0-24 år med barnevernstiltak i løpet av året, per 31.12. og nye barn, etter omsorgs-/hjelpetiltak, kjønn og alder (F) 2003 – 2021. [Statistikk].
<https://www.ssb.no/statbank/table/09050>
- Stokken, R. & Hunnes, K. (2019). Den gode tverrprofesjonelle samarbeidaren. *Tidsskrift for psykisk helsearbeid*, 16(4), 197-209. <https://doi-org.hvo-ezproxy-01.hivolda.no/10.18261/issn.1504-3010-2019-04-03>
- Thrana, H. M. (2022). *Kjærlighetens etikk: i barnevern og sosialt arbeid*. Universitetsforlaget.
- Thorbjørnsrud, B. (2019). Kulturelle fortolkningsrammer. | E. Brodtkorb, M. Rugkåsa (Red.), *Mellom mennesker og samfunn. Sosiologi og sosialantropologi for helse- og sosialprofesjonene*. (3. utg., s. 211 - 252). Gyldendal Norsk Forlag.
- Tromsø kommune. *Flyktningtjenesten*. Hentet 23. mars fra <https://tromso.kommune.no/helse-og-omsorg/innvandring-og-integrering/flyktningtjenesten#:~:text=Kort%20fortalt,utdanning%20og%20samfunnslivet%20for%20øvrig>

- Utlendingsloven. (2008). Lov om utlendingers adgang til riket og deres opphold her. (LOV-2008-05-15-35). Lovdata. <https://lovdata.no/lov/2008-05-15-35>
- Vannebo, B. I., Breimo, J. P. (2020). Flyktningtjenesten – et grenseløst tjenesteområde. | C. H. Anvik, J. T. Sandvin, J. P. Breimo, Ø. Henriksen (Red.), *Velferdstjenestenes vilkår. Nasjonal politikk og lokale erfaringer*. (s. 90-108). Universitetsforlaget.
- Weaver, D. (2007). The boundaries of Child Welfare. | N. A. Cohen, T. V. Tran & S. Y. Rhee (Red.), *Multicultural approaches in Caring for Children, Youth, and Their Families* (s. 1 – 33). Pearson Education.
- Weele, J. og Karlsen, K. (2022). *Analyse i komplekse barnevernssaker – fra magefølelse til kritisk tenkning*. Gyldendal Norsk Forlag.